

وزیر مختار وقت امریکا در تهران:

انگلیسی ها ۵ هزار دلار برای سربازان قزاق حاضر در کودتا پرداخت کردند

▪ رضاخان و مرتضی پزدنا بناه هنگام آموزش نظامی قزاق های تخت امروزه

(نظر به اعتمادی که به حسن کفایت و خدمتگزاری جناب میرزا سید ضیاء الدین داریم، معزی الیه را به مقام ریاست وزرا برقرار و منصوب فرموده و اختیارات تامه برای انجام وظایف ریاست وزرایی به معزی الیه مرحوم فرمودیم).
کالدول تصمیم شاه را این گونه تشریح می کند: «شاه، سید ضیاء را با اختیارات تام به ریاست وزرا منصوب کرد و او در حال تشکیل کابینه است. حکومت نظامی شدیدی بر شهر حکم‌فرما گردیده و هیچ کدام از روزنامه‌ها اجازه انتشار ندارد. ارتباط تلگرافی در سراسر ایران ممنوع است و از هر گونه اجتماع عمومی حتی در خانه‌ها، جلوگیری به عمل می آید. درخواست بسیاری از مردم که خواهان بست نشستن در سفارت امریکا بودند، رد شد؛ روی هم رفته ۱۰۰ انفر دستگیر شده‌اند. در میان آنان چهار نفر از رئیس وزراها بیشین، شماری دیگر از مقامات دولتی و ثروتمندان شهر نیز به چشم می خورند. توهه مردم از این اوضاع به خشم آمده و مدعی هستند تمام این قضایا، یک کودتای انگلیسی است. سفارت بریتانیا تمام

هیچ مقاومتی، پایتخت را به تصرف خود درآوردند. آنها به غیر از رئیس وزرا مابقی اعضای کابینه را فوراً دستگیر کردند. همچنین مقامات بلندپایه بیشین، ثروتمندان ایرانی، مشروطه خواهان و ناسیونالیست‌ها نیز در امان نماندند. به تعویق افتادن حقوق قزاق‌ها علت این اقدام قلمداد شده است. رئیس وزرا دست به دامان انگلیسی‌ها شده و به سفارت بریتانیا پناه برد. بریتانیا منکر هرگونه دخالت در این قضایا شده، اما کاملاً روشن است که اوضاع فعلی بر فوق مراد آنها است و شواهد حاکی از آن است که نیروی نظامی آنها این حرکت را تقویت می کند. سید ضیاء الدین، سردبیر روزنامه رعد و از تحت الحمایگان بریتانیا، رهبری این جریان را بر عهده دارد. وی در زمان وثوق‌الدوله، در مقام مشاور محترمانه رئیس وزرا خدمت می کرد. مردم ایران تقریباً مطمئن شده‌اند که تمام این قضایا یک نقشه و توطئه انگلیسی است. [با این حال] نظم و آرامش بر شهر حکم‌فرما است.» احمد شاه در ۲۳ فوریه ۱۹۲۱ سید ضیاء را به سمت ریاست وزرا منصوب می کند:

امروز رابطه خاص (Special Relationship) اصطلاحی رایج در ادبیات بین‌الملل و ناظر به روابط گرم و بسیار نزدیک اقتصادی، سیاسی، دیپلماتیک و نظامی بریتانیا و امریکا است؛ اما این روابط بعد از جنگ جهانی دوم به شرایط فعلی رسید و این عبارت، اولين بار در سال ۱۹۴۶ توسط چرچیل نخست وزیر وقت انگلستان رایج گردید و پیش از جنگ جهانی دوم، این روابط در مدار متفاوتی بود که اگرچه خصم‌انه نبود، اما رنگ رقابت در آن بیشتر بود.
از این رو گزارش‌های موجود از جان لورنس کالدول، وزیر مختار وقت امریکا در تهران، از حوادث روز کودتا یک روایت دست اول و چشمگیر است که با اتكا بر اسناد در دسترس قرار گرفته وزارت خارجه امریکا توسط دکتر محمد قلی مجد پیدا شده و در کتاب «از فاجار به پهلوی» آمده است.
کالدول اولين گزارش خود را از کودتا در ۲۲ فوریه ۱۹۲۱، ساعت ۱۰ صبح مخابره می کند: «نزدیک به ۱۰۰۰ قزاق ایرانی روز گذشته از قزوین به سمت تهران حرکت کردند و بدون رو به رو شدن با